

GAZETA OLSZTYŃSKA

„Gazeta Olsztyńska” z dod. „Przyjaciel Dzieł” wychodzi codziennie, z wyjątkiem niedziel i świąt i koszt. mies. na pocztach 1200 mk., z odnośn. do domu 1236 mk., do Polski mies. 2500 mk. lub 6000 mkp. które należy wpłacić na nasze konto w Banku Dyskontowym w Bydgoszczy.

Ojców mowy, ojców wiary
Brońmy zgodnie: młody, stary!

Niech będzie pochwalony
Jezus Chrystus!

Ogłoszenia przyjmuje się za opłatą 100 marek za rządę jednolamowy. Wiersz reklamowy 400 marek. Przy dochodzeniu sądowym należyżności wszelkie rabaty upadają. Redakcja i Administracja: Olsztyn, Mühlenstr. 2. Tel. 531. Rękopisy zwraca się tylko na wyraźne żądanie.

Rok XXXVII.

Olsztyn, na wtorek 1 maja 1923 r.

Nr. 93.

Niemcy i Polska.

Pod tytułem „Deutschland und Polen” podaje centrowa „Germania” bardzo obiektywnie napisany artykuł w nr. 111 z poniedziałku dnia 23 kwietnia.

Ciekawym jest mianowicie jak „Germania” zapatruje się na sprawę kolonistów niemieckich w Polsce. Czytamy pomiędzy innymi w artykule:

„Dwa punkty w tej kwestji rozróżnić należy: Likwidację wielkiej posiadłości i traktowanie własności kolonistów. Co do pierwszej kwestji zajmuje rząd polski mniej więcej następujące stanowisko: Ci właściciele większych posiadłości i przemysłowcy, którzy podczas dwuletniego czasu opcyjnego oświadczyli się za polską przynależnością państwową, mogą bez przeszkody w Polsce pozostać. Jedynie tylko ich posiadłości, tak samo jak wielkie majątki polskie, jeżeli pewną wielkość przekraczają, podpadają pod przepisy prawa agrarnego; część więc tych posiadłości będzie na korzyść ludności pracującej rozparcelowana. Ci zaś właściciele latyfundi, którzy za Niemcami optowali i przez to podług polskiego zaprzatruwania zadokumentowali, że z polskim państwem solidaryzować się nie chcą, podpadają pod zarządzenia likwidacyjne.

W sprawie drugiej grupy, tj. niemieckich kolonistów, należy stwierdzić, że myślą się ci, którzy się obawiają, iż rząd polski zamierza całe dzieło w roku 1886 do życia powołanej komisji kolonizacyjnej zlikwidować. Do tego wersalski traktat pokojowy nie dał żadnej prawnej podstawy. Takowy przeniósł jedynie przez artykuł 256 niemieckie domeny państwowe na polskiego fiskusa. Równocześnie Niemcy przez konwencję zawieszenia broni w dniu 11 listopada 1918 zobowiązały się do niewybijania się domen państwowych. Tytuł własności kolonistów, którym dopiero po owej dacie dano przewłaszczenie, może być przez rząd polski zakwestjonowany.

Rozchodzi się o 2518 wypadków. Około 1000 z tych kolonistów zorientowało się w nowej sytuacji prawnej, sprzedali posiadłość i powrócili do Niemiec. Około 1500 (a nasze „Uniopruskie gazety” piszą o 150,000 kolonistach) kolonistów muszą w przyszłym roku Polskę opuścić. Emigracja do Niemiec napotyka na trudności z powodu braku parcel. 24000 dawniej osiadłych kolonistów w Polsce pozostać mogą.

Zupełnie słusznie stwierdza autor artykułu w „Germanii”, że porozumienie niemiecko-polskie o tę sprawę rozbić się nie powinno.

Przytacza także autor głos prezydenta parlamentu niemieckiego p. Loebe, który oświadczył w rozmowie z zastępcą wiedeńskiej „Die Stimme des Westens”, że przyjdzie do prawdziwej przyjaźni pomiędzy Polską a Niemcami.

Następnie twierdzi autor artykułu że w obecnej chwili o polityce sympatji pomiędzy Polską i Niemcami mowy być nie może, pożądaną jest atoli polityka realna zdążająca do nowego ściślejszego stosunku z Polską.

Zwraca się autor przeciwko tym politykom niemieckim, którzy całą nadzieję swoją pokładają w Rosji.

Następnie pisze centrowa „Germania” dosłownie: „Eine engere Verständigung mit Polen ist für uns nicht nur deshalb von Bedeutung, weil dieser unmittelbar an Deutschland grenzende Staat sich von den Nachwirkungen des Krieges rascherholt hat und als Absatzgebiet ebenso wie als Bezugsquelle lebensnotwendiger Artikel schon heute in unserer Wirtschaftsbilanz eine wichtige Rolle spielt.” Das soziale Gefüge und die das Gros der Gesellschaft beherrschenden Anschauungen sind in Polen von solcher Art, das dieser Staat als zuverlässigste Stütze für die Erhaltung und normale Fortentwicklung europäischer Kultur im Osten betrachtet werden kann. **Der Glaube bildet in Polen noch eine lebendige Macht.** An der Protestaktion aller zivilisierten Völker (a Niemcy? Red) gegen die jüngsten, blutigen Kirchenferwolgungen in Russland nimmt Polen lebhaften Anteil, und nicht nur im Interesse der katholischen

Geistlichkeit, sondern auch zwecks Beschützung der Häupter der orthodoxen Kirche.”

Chwilowo jest atoli głos »Germanji« w tej kwestji głosem wołającego na puszczy.

Nienawiść zaćmiwia jeszcze umysły.

Czy będzie lepiej, przyszłość wykaże.

Obserwator.

Powstanie i organizacja „Deutschtumsbund’u”.

(Dokończenie.)

Tym sposobem zakończona już obecnie organizacja „Deutschtumsbund’u” w Polsce przedstawia się, jak następuje:

Centrala

nominalnie — Łódź, faktycznie — Bydgoszcz.

I. Związek obwodowy Tczew (dla północnego Pomorza) dzieli się na 8 związków powiatowych: Chojnice, Gniew, Kartuzy, Kościerzyna, Puck, Starogard, Tczew, Wejherowo.

II. Związek obwodowy Grudziądz (dla południowego Pomorza) dzieli się na 11 związków powiatowych: Brodnica, Chełmno, Działdowo, Grudziądz, Inowrocław, Kępno, Krotoszyn, Leszno, Międzybóże, Mogilno, Nowy Tomyśl, Oborniki, Odolanów, Ostrów, Ostrzeszów, Pleszew, Poznań powiat, Rawicz, Szamotuły, Wolsztyn.

III. Związek obwodowy Bydgoszcz (nadnotecki) dzieli się na 11 związków powiatowych: Bydgoszcz miasto, Bydgoszcz powiat, Chodzież, Czarnków, Inowrocław, Strzelno, Szubin, Wągrowiec, Wieleń, Wyrzysk, Żnin.

IV. Związek obwodowy Poznań (dla reszty Poznańskiego) dzieli się, oprócz Poznania, na 19 związków powiatowych: Gniezno, Gostyń, Jarocin, Kępno, Koźmin, Krotoszyn, Leszno, Międzybóże, Mogilno, Nowy Tomyśl, Oborniki, Odolanów, Ostrów, Ostrzeszów, Pleszew, Poznań powiat, Rawicz, Szamotuły, Wolsztyn.

V. Związek obwodowy Łódź (dla b. Kongresówki) dzieli się, oprócz Łodzi, na 7 związków powiatowych: Aleksandrów, Konstantynów, Lipno, Niezawa, Piotrków, Włocławek, Zgierz.

VI. Związek obwodowy Rieśl (dla Śląska Cieszyńskiego) posiada 2 związki powiatowe: Bielsk, Cieszyń.

VII. Związek obwodowy Lwów (dla Małopolski) z 1 związkiem powiatowym: Lwów.

VIII. Związek obwodowy Wołyn z 1 związkiem powiatowym: Rożyszcze.

W kilka miesięcy potem, dnia 16 sierpnia 1921 r. z inicjatywy niemieckich posłów na Sejm, odbył się w Warszawie (bodaj że w gmachu sejmowym) zjazd przedstawicieli towarzystw i związków niemieckich w Polsce, w którym uczestniczyło 36 delegatów z całej Polski. Na zjeździe tym wybrano główny zarząd „Deutschtumsbund’u”, którego prezesem został b. landrat żniński Eugen Naumann (wybrany ostatnio posłem na Sejm Rzeczypospolitej, mimo że jego obywatelstwo polskie jest mocno zakwestjonowane). Zarząd ten, składający się z 24 członków, kieruje sprawami całego związku. Należą do niego z urzędu niemieccy senatorowie i posłowie na Sejm. Przy ważniejszych naradach, w razie konieczności powzięcia zasadniczych decyzji, przewidziana jest możliwość zwolania walnego zgromadzenia, na które bywają zapraszani członkowie związków obwodowych, powiatowych oraz grup lokalnych.

Główny zarząd „Deutschtumsbund’u” podzielono na wydziały, które obejmują wszystkie dziedziny życia narodowego, społecznego i kulturalnego. Mianowicie utworzono:

1) Wydział administracyjny (kierownik Kurt Graebe, jego zastępcą Heideleck) — kierownictwo ogólne i sprawy paszportowe;

2) Wydział prasowy (kierownik Naumann). Posiada własny organ prasowy „Deutsche Nachrichten”, wychodzący w Bydgoszczy pod redakcją Alfreda Loake’go (obecnie w formie miesięcznika). Do nieoficjalnych organów „Deutschtumsbund’u” zaliczyć należy: „Posener Tageblatt” w Poznaniu i „Deutsche Rundschau” w Bydgoszczy.

3) Wydział socjalny, któremu podlegają: »Bauernbund«, »Landbund«, »Handwerkerverband«. Pośredniczy, między innymi, w wynajmie sił fachowych i ro-

botniczych niemieckim przedsiębiorstwom handlowym i przemysłowym.

4) Wydział szkolny (kierownik Dobbermann). Podlegają mu: „Lehrerverein”, „Schulverein”, „Gustav-Adolf Verein”. Organizuje i subwencjonuje szkoły, dostarcza im sił naukowych i wspomaga niemiecką młodzież szkolną

5) Wydział kulturalno-oświatowy (kierownik dr. Tietz). Podlegają mu: »Deutsche Bühne«, „Literarischer Verein”, „Turn u. Sportverein”. Zakłada czytelnie i biblioteki, organizuje kursy oświatowe, urządza odczyty, koncerty, przedstawienia teatralne.

6) Wydział kobiecy (kierownik v. Rav), któremu podlega „Frauenverein”.

7) Wydział opiekuńczy (kierowniczka Marta Schnee), pod którego egidą znajduje się Diakonissenverein”.

8) Wydział finansowy (v. Born-Falois i adw. Kaufmann), bardzo ważny ze względu na konieczność dostarczania olbrzymich funduszy na potrzeby całej organizacji.

9) Wydział osadniczy (kierownik Hinkler), do którego kompetencji należą sprawy kolonistów i byłych dzierżawców domen państwowych. Organizuje opór tych osób przeciwko zarządzeniom władz polskich, dotyczącym zajmowanych przez nie nieruchomości skarbowych w ten sposób, że udziela im porad prawnych, zachęca do procesów, wskazuje adwokatów, płaci koszty sądowe za kolonistów, którzy sprawy przegrali, wreszcie zasypuje Radę Ligi Narodów skargami na rząd polski. K. Kierski.

Z pobytu prezydenta Wojciechowskiego na Pomorzu.

Entuzjastyczne manifestacje Kaszubów.

Kościerzyna, 24. 4. (PAT.) Pociąg wiozący Prez. Wojciechowskiego, przybył do Kościerzyny o g. 10 rano. Na powitanie Prez. zebrał się na dworcu członkowie rady miejskiej, delegacje cechów ze sztabarami itp. Pana Prezydenta powitał na dworcu burmistrz miasta p. Wierzbza, wręczając p. Prezydentowi chleb i sól, następnie przedstawił p. Prez. członków rady miejskiej. Pan Prezydent udał się do miasta, witany owacyjnie przez ludność. Przyjazd do miasta miał się na pochód triumfalny. Wszystkie ulice, któremi przejeżdżał p. Prezydent, były udekorowane bramami triumfalnymi z napisami w języku kaszubskim na cześć Prezydenta. Lud kaszubski z żywiołową siłą i szczerością manifestował, witając Prezydenta za odwiedzinę ziemi kaszubskiej. Na rynku przewodniczący rady miejskiej, p. Brzostowski, w imieniu ludności Kościerzyny wyraził p. Prez. wdzięczność za przyjazd na Pomorze, poczem przedstawił długie lata walki Kaszubów w obronie polskości. Na przemówienie to odpowiedział p. Prezydent nast. słowami: „Morze — jeden z największych naszych skarbów, zawdzięczamy ludowi i kaszubskiemu, tak dwardemu w obronie swej mowy i wiary. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej wnoszę okrzyk: „Niech żyją wierni Kaszubi!” Poczem pan Prez. zwiedził szpital imienia Marii Panny i seminarjum nauczycielskie. Po mszy św. Prezydent przyjmował w starostwie delegacje. Po obiedzie, wydanym przez starostę na cześć Prezydenta, udał się pan Prezydent do gminy Dienice, celem zwiedzenia nowo-wbudowanego kościoła. Poczem wziął udział w przyjęciu, wydanem na jego cześć przez miasto w „Hotelu Pomorskim.” Ks. prob. Zakryś, witając w niezwykle serdeczny sposób p. Prezydenta w imieniu ludności kaszubskiej, dając wyrazy czci, hołdu i miłości dla Prezydenta ludu kaszubskiego.

Na przemówienia to p. Prezydent odpowiedział w następujących słowach: Rozumiem doskonale tę troskę, jaka mieści się w tych słowach o przyszłość Polski. Dawniej jeszcze, jako minister spr. wewn., zwracałem specjalną uwagę na konieczność pilnowania wartości moralnych narodu polskiego. Gdy Polska się odrodziła, nie miała własnej techniki państwowej i rozumiem, iż ciężkie chwile, jakie nas czekały, przetrwaliśmy właśnie dzięki tym wartościom moralnym. Przez całe życie poświęciłem się naukom ekonomicznym, i społecznym. Pozwoliło mi to zrozumieć duszę Niemców, gdyż mistrzami w zupełnej materjalizacji ducha, mimo pozorów cywilizacji, byli Niemcy.

Zamówienie „Gazety” na maj.

Ich bestelle hiermit für den Monat Mai 1923
die polnische Zeitung

„Gazeta Olsztyńska“

aus Allenstein mit Zustellung und zahle 2036 Mk.
Imię, nazwisko i adres (Vor- und Zuname und Adresse):

Obige 2036 Mk. erhalten zu haben bescheinigt

Sprzedaż drzewa.

We wtorek 1 maja o godzinie 9 tej przed połu-
dnem sprzedawane będzie w „Kaisergarten“ drzewo
z lasu Windugskiego. Sprzedawane będzie drzewo
budulcowe, użytkowe i opałowe.

Dzierżawy.

We czwartek 3 maja o godzinie 3 ciej popołudniu
wydzierżawiony zostanie paśnik należący do nadleś-
nictwa Smolniki w lokalu p. Gottschalka w Stawi-
gudzie.

Uwzględnieni zostaną robotnicy i gospodarze
posiadający poniżej 15 mórg roli.

Elementarz toruński

egz. po 300 mk. poleca

Księgarnia Gazety Olsztyńskiej.

Tłuste śledzie Maties sztuka 200 mk.
Mydło w ryglach 900 mk.

poleca

Hugo Gerigk, Wartembork.

Maszyny do szycia i centryfugi

pierwszorządne fabrykaty poleca poniżej cen dziennych
Bernard Bulitta, Wartembork.

Chłopak

do posyłek zgłosić się może natychmiast w ekspedycji
Gazety.

Wiazarki

(pamiątki Chrztu św.) polskie i niemieckie
w cenie od 200 do 800 mk. poleca

Księgarnia Gazety Olsztyńskiej.

BANK LUDOWY

E. G. m. u. H.

w OLSZTYNIE

placi od depozytów:

za wypow. rocznem . . .	20 %
„ „ półrocznem . . .	17 %
„ „ kwartalnem . . .	15 %
„ „ dziennem . . .	12 %

Zarząd.

Steffen. Melewski. Żurawski.

Wstępujcie do Polsko-katolickiego
Towarzystwa Szkolnego!

Baczność!

Baczność!

Baczność!

Wyjątkowo tanie ceny.

Plaszcze damskie kowerkotowe 39000
po 75 000, 65 000, 58 000,

Plaszcze z angielskich materiałów 39000
po 98 000, 75 000, 65 000,

Plaszcze sukenne w ładnych kolorach 65000
po 120 000, 98 000, 75 000,

Kostjomy damskie czarne i granat. 75000
po 195 000, 150 000, 125 000,

Koszule białe damskie z haftem 5800
po 15 000, 12 000, 9 000, 7 500,

Ubranie męskie kolorowe 58000
po 150 000, 125 000, 98 000,

Materiały na suknie wełna i półwełna 4500
80--130 m. szerokie,
po 18 000, 15 000, 12 000, 7 500,

Materiały na ubrania męskie 12000
po 65 000, 45 000, 39 000, 24 000,

Płótna białe i barchany na koszule 2500
po 4 500, 3 500, 3 200,

Płótna na pościele w kratki 5800
80 cm. szerokie po 3 900, 130 cm. szer. po

Barchany na suknie i bluzki 2200
po 4 500, 3 500, 3 000,

Oprócz tego są wszelkie towary
w cenach znacznie niższe.

Prosimy z tej nadzwyczaj taniej oferty niezwłocznie skorzystać.

W. Mulczyński, Wartembork

Telefon 41

(właściciele: Kowalski & Szule)

Rynek 94

Księgarnia „Gazety Olsztyńskiej“

Rynek Rybny

Telefon Nr. 531

***
***

poleca obok książek do nabożeństwa, książek
treści światowej i dewocjonalnej następujące rzeczy:

***
***

papiery listowe

luźno i w paczkach

kałamarze * atramenty * ołówki * tablice
rysiki * kleje * suszki * linijki * laki
zeszyty szkolne * bibuły * pióra * plu-
skiewki (Reisstifte) * serwetki papierowe *
koronki papierowe * papier krepowy *
papier do kwiatów * liście do kwiatów * drut
do kwiatów * wiazarki do chrztu polskie i
niem. * pocztówki * karty do grania * po-
wieszczania na imieniny, urodziny, zaręczyny, ślub

* * * * *

Jako najstosowniejsze podarki ślubne polecamy:

Obrazy świętych w ładnych ramkach

* * po znacznie niższych cenach. * *

***

Polecam następujące książki:

Brewiarzyk Tercyarski 4000.—

Kwiat Seraficki 1500.—

Kwiatek Tercyarski 500.—

Książeczka św. Antoniego
z Padwy 150.—

Książeczka do M. B. Bo-
lesnej 150.—

J. Pienięzna, Olsztyn

***

USTAWY

DLA

TOWARZYSTW LUDOWYCH

MA NA SKŁADZIE

KSIĘGARNIA J. PIENIEŻNEJ w OLSZTYNIE.

Karfi do Różańca św.

(białe) nadeszły.

Cena 150 mk., z przesyłką 180 mk.

Do nabycia

w księg. Gazety Olsztyńskiej.

Reklamacya gazety.

Jeżeli komu z naszych Szanownych Abonentów
listowy nie dostarczy gazety to prosimy wypełnić
zaraz następujący formularz i oddać na tej poczcie,
na której zapisano gazetę:

Zeitungsreklamation.

Nr. — von mir bestellten Zeitung „Gazeta
Olsztyńska“ aus Allenstein habe ich nicht erhalten
und bitte um kostenlose Nachlieferung derselben,
(Imię i nazwisko)

(Miejscowość)

(Ulica i nr.)